

Lesbrief Carnaval

Wat willen we de kinderen bieden?

Bij sommige feesten kijken de kinderen om zich heen, om te zien wat de anderen doen. Dat nemen ze dan over en zo nemen ze deel aan het feest.

Maar weten ze op zo'n moment wat ze vieren? Weten ze wat ze doen en zijn ze dus, in andere bewoordingen, mede-eigenaar en mede-vormgever van het feest?

Bij Carnaval kun je je afvragen of dat het geval is.

Door deze lesbrief en de benadering die eronder ligt, bieden we de kinderen de kans om er hún feest van te maken.

Wat wordt er dan gevierd met Carnaval?

Carnaval vindt ieder jaar plaats veertig dagen vóór Pasen. Op veel plaatsen heet Carnaval dan ook 'de Vastenavondviering'. Nog één keer mag iedereen zich te buiten gaan aan spijs en drank en gezang en dans, voordat de sobere en ingetogen vastenperiode begint op Aswoensdag ('carne vale' is Latijn voor 'vlees vaarwel').

Het feest is dus een onderdeel van het katholiek kerkelijk jaar. Oorspronkelijk echter bestond het feest al voordat het door de kerk werd 'omarmd'. Althans, veel historici wijzen op de Germaanse oorsprong in een vruchtbaarheidsritueel.

Bij die Germaanse oorsprong hoort ook een kortstondige opheffing van de bestaande sociale ongelijkheid. Gedurende een paar dagen worden de rollen omgedraaid: de officiële autoriteiten dragen de macht over aan prins Carnaval (vaak d.m.v. een sleuteloverdracht). De prins stelt vervolgens een eigen regering in, de raad van elf. Er vindt ook een 'zegetocht' plaats (de optocht) waarbij de prins in de zegekar door het dorp/de stad rijdt.

Tijdens deze periode wordt de spot gedreven met de autoriteiten. Psychologen zeggen dat de feestvierders in deze periode de kans hebben om andere rollen uit te proberen. Ze kunnen voor één keer de rol van burgemeester, boer of vrouw (in het geval van een man) spelen.

Na het Carnavalsfeest keren we weer terug naar het serieuze leven en de vastgelegde rolverdeling en afspraken.

Zie voor meer info:

www.kennisnet.nl/po/leerkracht/perdagwijzer/carnaval. Hier treft u een lesbrief aan voor de groepen 7 en 8. Deze lesbrief bevat veel achtergrondinformatie en mikt met name op kennisdoelen.

Op www.kinderpleinen.nl onder de rubriek 'Carnaval 2010' treft u lessuggesties aan voor de groepen 5-6. In deze suggesties staat de integratie met andere vakken centraal.

Op www.leerkracht.nl kunt u onder de rubriek 'lespraktijk' het trefwoord Carnaval aanklikken. Daar ziet u lesactiviteiten voor de groepen 1-8.

Wat leren de kinderen via de opzet in deze lesbrief?

Door met elkaar te praten over ‘een ander nadoen’ en dit ook te spelen, kunnen er op sociaal-emotioneel gebied, op creatief gebied (drama, beeldende vorming) en op samenwerkingsgebied (omgaan met verschillen) ontwikkelingen plaats vinden. Bovendien kan de les beschouwd worden als een vorm van ‘oriëntatie op jezelf en de wereld’.

Hoe ziet de viering eruit?

Een goede viering voldoet volgens ons aan de volgende criteria:

- er ligt een gedeelde beleving van de kinderen aan de viering ten grondslag
- de kinderen hebben een actieve rol gehad in de voorbereiding van de viering
- de viering wekt een gevoel van gezamenlijkheid.

“Vieren is de creatieve uitkomst van een gedeelde beleving”, zo zou je een viering kort kunnen omschrijven.

De volgende stappen kunnen daaraan tegemoet komen.

Stap 1: klasgesprek

De leerkracht start een gesprek in zijn/haar klas over het thema ‘een ander nadoen’.

- Is een ander nadoen altijd grappig? Wanneer is het leuk en wanneer niet? Wanneer is het ‘spotten’ en wanneer is het gezonde humor?
- Wie heeft wel eens meegemaakt dat hij/zij werd nagedaan? Hoe voelde dat?
- Wie heeft wel eens toneel gespeeld? Dan doe je ook een ander na.
- Zou je iedereen even makkelijk kunnen nadoen? Met welke rol zou je moeite hebben en met welke niet?

Stap 2: informatie over Carnaval

De leerkracht vertelt dat Carnaval een katholiek feest is, dat voorafgaat aan de vastentijd. De vastentijd begint op Aswoensdag en duurt veertig dagen. (Wie weet wat een askruisje is? Wie weet waarom de vastentijd veertig dagen duurt? Waarmee eindigt de vastentijd? Antwoorden: met het symbool van het askruisje wordt de gelovige opgeroepen om zich een tijd te bezinnen. De priester zegt dan: bedenk dat je van stof bent en tot stof zult terugkeren. Het getal veertig is een symbolisch getal in de Joodse en Christelijke traditie. Jezus ging zich bezinnen in de woestijn gedurende veertig dagen, voordat hij ‘erop uit trok’. De vastentijd eindigt met het Paasfeest.)

De leerkracht vertelt vervolgens dat mensen tijdens Carnaval vaak een ander nadoen, bijvoorbeeld een boer (boerenkiel), een clown of een non. De rollen worden omgedraaid. Degenen die het altijd voor het zeggen hebben moeten dan even plaats maken voor prins Carnaval: de sleutel wordt voor drie dagen overgedragen aan deze prins.

Naar aanleiding van deze inbreng kan de leerkracht een uitwisseling tussen de leerlingen laten plaats vinden over de ervaringen, die ze hebben met Carnaval.

Stap 3: voorbereiding op de viering

De leerkracht stelt de volgende vragen aan de klas: welke rol zou je wel eens willen spelen? Wie zou je wel eens willen nadoen? Kies een rol, bedenk wat je daarvoor nodig hebt en wat je dan allemaal gaat doen.

Wie wil er namens de klas samen met andere leerlingen van de school 'de sleutel van de school' overnemen van de directie? Kortom, wie wil de rol van de directie overnemen? Wanneer de viering in groepsverband wordt gehouden, kan de vraag luiden: wie wil er namens de klas 'de sleutel van de klas' overnemen? Kortom, wie wil de rol van de juf/meester overnemen?.

Organiseer een bijeenkomst van meerdere groepsprinsen, die uit hun midden de Prins(es) Carnaval van de school kiezen.

Voor de viering is verder nodig:

- een groot uitgevallen sleutel van de school
- een doos met twee maskers op een stok, een vrolijk masker en een verdrietig masker.

Stap 4: de viering

Tijdens een plechtig moment overhandigt de directeur/locatieleider de sleutel van de school aan Prins(es) Carnaval.

Vervolgens kondigt de Prins(es) aan welk Carnavalslied de raad van prinsen heeft vastgesteld. Dit wordt ingezet.

Na het lied vertelt iemand (een leerkracht?) het volgende verhaal. Tijdens het verhaal is het de bedoeling dat de leerlingen de hoofdpersoon nadoen zonder geluid te maken.

“Op de zolder van de familie Kolder staat een prachtige doos. Een doos met grote strikken en kleurige ballen. Die doos staat daar als nieuw, hij lijkt nog nooit gebruikt. De doos staat onder een dak vol hoeden en vlaggen. Tussen de balken door gluren maskers, kleine en grote maskers. Plotseling gaat de zolderdeur open. De jongen Clio staat in de deuropening. Hij kijkt met een triest gezicht naar alles op zolder. “Die maskers doen het allemaal niet meer”, zegt hij triest. “Ik kan er niets meer mee doen. Vroeger leefden al die maskers nog, dan werden ze wakker met Carnaval en maakten een kabaal..... een herrie....! Maar het is al een paar jaar stil op zolder, het leeft niet meer”. Clio draait zich met een gebogen hoofd om en wil de zolder weer verlaten. Maar wat is dat? Hoorde hij daar iemand praten? Clio maakt de zolderdeur weer open. Ja, nu hoort hij het heel duidelijk. Er roept iemand. “Clio, Clio, niet weggaan!”. “Is daar iemand?”, vraagt Clio. Verwonderd loopt hij de zolder op en luistert. “Is daar iemand?”, vraagt hij nog een keer. Nu hoort hij het heel duidelijk. Een heel zacht stemmetje: “Clio, laat ons toch niet alleen. Wij willen graag jouw masker zijn!”

Clio staat stokstijf van verbazing naar de maskers aan de balken te kijken. Maar geen van hen ziet hij praten of bewegen. Dan is er weer dat fijne stemmetje: “Clio, Clio, je moet hier wezen”. Clio kijkt naar de grote doos, die midden op de zolder staat. Het geluid komt uit die doos! Ja, nu hoort hij het heel duidelijk.

“Clio, Clio, we zitten hier! Hier in de doos!”. Clio gaat op zijn knieën bij de doos en vraagt: “Wie roept daar?”. “Wij zijn de vergeten maskers, wij zijn nog nooit uit de doos geweest. Toe, laat iedereen eens zien hoe wij eruit zien”.

Clio maakt heel voorzichtig de doos open. En heel voorzichtig voelt hij in de doos. Langzaam komt zijn hand weer uit de doos en hij heeft een klein vrolijk kijkend maskertje vast. Clio bekijkt het aan alle kanten en vraagt: "Zo, vertel eens, wie ben jij eigenlijk?". Het maskertje laat een klein lachje horen en zegt vrolijk: "Ik ben Jan Vrolijkman". Clio wordt helemaal blij als Jan Vrolijkman naar hem kijkt. "Zo, en waarom wil jij zo graag uit die doos?", vraagt hij. "Ik wil mensen helpen bij het lachen en bij het dansen. Ik ben Jan Vrolijkman om mensen af en toe te plagen en geintjes uit te halen. Ik vind dat de mensen veel vaker een vrolijk masker op moeten zetten. Dat wil jij toch ook?".

Clio knikt. Ja, hij kan niet altijd met een triest gezicht rondlopen. Jan Vrolijkman gaat bij Clio op de schouders zitten en af en toe gaat hij ook voor Clio's gezicht. Dat vindt Clio wel leuk. Want hij heeft lang niet meer gelachen.

Maar dan roept er weer iemand. "Clio, mag ik ook uit de doos?". "Dat is mijn broer", zegt Jan Vrolijkman. "Hij is ook nog nooit uit de doos geweest".

Clio gaat weer met zijn andere hand in de doos en voelt voorzichtig in het rond. Langzaam komt zijn hand er weer uit met weer een masker, maar nu een maskertje dat niet zo vrolijk kijkt. Clio schrikt ervan. Dat kan hij niet gebruiken. Hij wil het maskertje weer vlug terugleggen in de doos. "Oh", zegt het maskertje, "wil je me er niet bij hebben? Mag ik niet meedoen met het feest?". "Maar natuurlijk", zegt Clio meteen. "Sorry dat ik je terug wilde leggen. Natuurlijk mag je meedoen". "En moet ik dan persé een vrolijk gezicht opzetten?" vraagt het trieste maskertje. "Ik vind dat soms wel moeilijk, ik weet niet of dat vandaag gaat lukken".

"Nou", zegt Clio, "je mag er zijn zoals je bent! Ik vind jouw masker eigenlijk ook heel erg mooi". Clio wordt steeds blijer. "Ik vind jullie twee samen eigenlijk heel erg mooi. Mag ik jullie allebei meenemen naar het feest? Dan zet ik soms het ene en soms het andere masker op. Vinden jullie dat goed?" De maskertjes zijn blij dat ze uit de doos mogen en mee mogen met Clio naar het feest. En terwijl Clio de zolder verlaat en de trap afloopt, begint hij te zingen.....

(Het Carnavalslied wordt opnieuw ingezet).

(het verhaal is een bewerking van Theo Kersten, Schooltijd Vieren, handboek voor vieren op de basisschool, Damon 1998, blz. 196-197)